

Reportage – REISVERHAAL

FRANS-POLYNEZIË: De bultrugwalvissen van Moorea

Begin oktober 2014 gingen onderwaterfotografen Els Van Den Borre en Bruno Van Saen in Frans-Polynesië op zoek naar de prachtige, witte stranden met kokospalmbomen, het azuurblauwe water, maar vooral naar de prachtige koraalriffen en het adembenemend onderwaterleven van deze ultieme droombestemming. In het eerste deel van hun reis gingen ze op zoek naar de bultrugwalvissen rond het vulkanische eiland Moorea. Zij doen hier hun verhaal.

De Grote Oceaan is de grootste oceaan van de wereld. Hij bedekt bijna de helft van het volledige aardoppervlak en de eilanden erin liggen verspreid over een enorm gebied. In deze wateren vormt Polynesië samen met Melanesië en Micronesië het continent Oceanië, het kleinste werelddeel. De tropische eilandengroep Frans-Polynesië maakt deel uit van Polynesië. Die is gelegen tussen Australië en Zuid-Amerika en bestaat uit 118 eilanden. Het Polynesische eiland Moorea is samen met Tonga (gelegen in Papoea-Nieuw-Guinea) en de Silver Banks (Dominicaanse Republiek) één van de topplaatsen voor het spotten van bultrugwalvissen. De eerste exemplaren bereiken Moorea bij de start van het nieuwe seizoen, begin of half juli. Het eiland kent twee ondiepe baaien. Drachtige vrouwtjes vinden hier de ideale schuilplaats tegen vijanden en zeeroofdieren. In deze warme rustige wateren zullen zij hun jong levend baren.

Een grote plons

Gewapend met onze duikbril, vinnen en snorkel varen we met Henri, de eigenaar van het duikcentrum Scubapiti te Moorea, de Grote Oceaan in. Amper een paar minuten later begint Henri langzaam de kustlijn af te varen. We kijken allemaal heel geconcentreerd rond. We zijn namelijk op zoek naar opspattend water of een geluid dat kan duiden op de aanwezigheid of een ademhaling, ... van een bultrugwalvis (*Megaptera novaeangliae*). Wanneer Henri ons plotseling een richting aanwijst, zien wij nog net een grote plons. Amper twintig seconden later zien we eindelijk de staartvin van onze allereerste bultrugwalvis! Volgens Henri zou het om een mannetje gaan. Nu moeten we even afwachten om te zien of de bultrug zich in een rustpauze bevindt of op doortocht is. De rustpauzes zijn namelijk de ideale momenten om bultrugwalvissen te zien en ze soms heel dicht te benaderen. Maar we hebben geen geluk! Enkele minuten later is het mannetje al heel ver verwijderd van onze boot.

Tijdens onze zoektocht die dag zien we nog een aantal keer enkele staart- en rugvinnen verschijnen aan de oppervlakte, maar te water gaan en snorkelen met deze gigantische dieren zit er niet in. Gelukkig hebben we nog een tweede trip geboekt en ondertussen weten wij nu dat de bultruggen hier wel degelijk aanwezig zijn.

De eerste foto

Bij de aanvang van onze tweede bultrugsnorkeltrip is het meteen raak! Henri vindt voor ons een groep van vijf bultrugwalvissen in rust. Heel langzaam en zonder al te veel lawaai te maken laten we ons in het water glijden. Na twee minuten zwemmen blijft onze lokale begeleider ter plaatse hangen en wijst hij onder ons, op diepte, enkele donkere vlekken aan. Vooraleer je het water in mag en kan snorkelen met de bultruggen krijg je een degelijke briefing over hoe je te gedragen in het water met deze indrukwekkende dieren. Elke groep snorkelaars staat onder begeleiding van een ervaren 'Park ranger' (parkwachter) die steeds samen met de groep het water in gaat. Hem of haar voorbijsteken mag niet en bij

ongehoorzaamheid moet je meteen het water uit. Al heel snel verschijnen ondertussen ook de volgende bootjes. En ook ... de volgende groepen snorkelaars.

En de bultruggen? ... Wel, die blijven beneden.

Na dertig minuten dobberen worden we pas echt wakker geschud. De dieren komen voor de eerste keer uit de diepte naar de oppervlakte. De zwarte schimmen krijgen stilaan wat meer vorm. De witte aftekening van de vinnen wordt duidelijk zichtbaar en voor ik het goed beseft lig ik aan de oppervlakte tussen twee enorme reuzen. De eerste foto is gemaakt maar deze groep bultruggen zien we niet meer terug. Volgens onze gids zijn er te veel snorkelaars en is er te veel lawaai aan de oppervlakte. Aan boord laat ik fier mijn allereerste – maar enige – foto zien aan Henri. "Bruno, I am sure you can do better", is zijn antwoord. Als gevolg wisselen wij onze geplande duiken de komende dagen in voor twee extra bultrug-snorkeluitstappen en gaan we ook de volgende dag op zoek naar walvissen.

Op zoek naar een moeder met kalf

Volgens de statistieken heb je in het Polynesische eiland Moorea ongeveer 90 procent slaagkans om een bultrugwalvis te zien. Ook het aantal keer dat je in het water kan gaan en er dan eentje van heel dichtbij kan waarnemen staat op 90 procent. Maar onze eerste waarnemingen gebeurden het vaakst aan boord en steeds ver weg van onze boot. Volgens Henri heeft onze groep echt geen geluk.

Hij besluit dan ook om op zoek te gaan naar een moeder met kalf. Een moeder bultrugwalvis en haar kalf verplaatsen zich slechts heel weinig. Ze kennen vele momenten van rust. Tijdens het zogen zal de kleine ongeveer 100 liter melk per dag drinken en 30 tot 40 kg aan gewicht winnen. Ongeveer om de zeven minuten moet het kalf naar de oppervlakte komen om adem te kunnen halen. De moeder kan echter tot 45 minuten lang uitrusten op de bodem vooraleer ze, samen met haar jong, naar de oppervlakte zal komen om haar longen vol te zuigen en te voorzien van verse lucht.

Bultrugwalvissen worden gemiddeld elf tot vijftien meter lang. De vrouwtjes zijn vaak het grootst en het zwaarst. Zij wegen 35 tot 40 ton. Pasgeboren kalveren wegen één ton en zijn tot wel zes meter lang. Ze worden geboren na een draagtijd van elf tot twaalf maanden. Tijdens het zogen eet de moeder niet en zal ze ongeveer de helft van haar gewicht verliezen. In de rustige en ondiepe baaien van Moorea (20 à 30 meter diepte) zal het kalf enkele maanden aan gewicht winnen. Eind oktober tot begin november verlaten zij Moorea en vertrekken ze richting Atlantische Oceaan in. Daar zoeken ze de koudere, maar vooral voedselrijkere wateren op.

Wanneer we die volgende ochtend uitvaren, vertelt Henri ons dat er een moeder met kalf is gespot net voor ons resort. Onze begeleider voor vandaag geeft ons ook nu mee dat wanneer we ons als één groep gedragen, dicht bij elkaar blijven én wanneer het jong interesse toont, het ons heel dicht zal benaderen! We kunnen niet snel genoeg het water in want er zijn nog geen andere boten aanwezig! Als een schoothondje blijf ik dicht in de buurt van de parkwachter. Met een kleine tik op mijn schouders verwittigt hij mij telkens wanneer het kalf uit de diepte naar de oppervlakte komt.

Wat een ongelooflijke, maar vooral onvergetelijke ervaring!

Enkele keren kom ik oog in oog te hangen met 'de kleine'. Een baby van ongeveer acht meter lang. Bij zijn vierde ademhaling wordt de interesse van het kalf zelfs even te groot en begint het enthousiast tussen de snorkelaars in met zijn kleine vinnen op het water te kloppen. Iets later verdwijnt het kalf jammer genoeg weer de diepte in.

Maar dan... Zes minuten later hoor ik onze 'ranger' plotseling roepen: "Opgepast! De moeder komt naar boven". Er ontstaat een kleine paniek bij sommige snorkelaars. De moeder lijkt mij wel driemaal zo groot als het kalf. Al snel verdwijnen de twee snorkelaars vóór mij en lig ik nu op de eerste rij. Deze moeder bultrugwalvis is wel 18 meter lang. Zij passeert mij rakelings en ik voel dat er aan mijn vinnen wordt getrokken door onze begeleider. De kleine walvis heeft wat plaats nodig! Foto, foto, foto... klik, klik, klik. Ik hoop dat elke lezer dit ooit mag meemaken!

Wanneer de walvissen opnieuw de diepte induiken verlies ik hen uit het oog. Maar met behulp van zijn getrainde oog ziet onze begeleider de moeder en het kalf iets verder opnieuw in de diepte liggen. Onze niet-snorkelaars aan boord worden soms onze beste walvisspotters. Af en toe zien wij door de grote golven de andere snorkelaars bijna niet in het water liggen. En zelfs onze begeleider verliest af en toe even de walvissen uit het oog. Maar de niet-snorkelaars wijzen ons opnieuw de richting aan: "Een twintigtal meter verder, tegen de stroming in".

Niet langer bedreigd

Bultruggen worden herkend aan de rug- of staartvin. Zij hebben een levensverwachting van 45 tot 50 jaar. Een vrouwtje kan elke twee à drie jaar een kalf baren en na drie jaar zal de kleine bulrug zijn moeder verlaten en zijn eigen weg inslaan. Nadien zal ook hij of zij op zoek gaan naar een partner om zich te vermenigvuldigen.

Bultruggen leven meestal solitair of in kleine groepjes van drie tot vijf exemplaren. Hun grootste vijand is de orka (zwaardwalvis), maar ook de mens zorgt stilaan voor de uitroeiing van dit prachtige zoogdier.

Om alle waarnemingen in Frans-Polynesië beter in kaart te brengen werd in 2002 de 'Sanctuaire des mammifères marins de la Polynésie française' opgericht. In 2013 werden ongeveer 500 verschillende exemplaren in de wateren van Moorea waargenomen. Dankzij de inspanningen die sinds 1970 wereldwijd worden ondernomen om dit zeezoogdier te beschermen, zijn sinds begin 2015 – volgens de Amerikaanse 'National Oceanic and Atmospheric Administration' (NOAA) – bulrugwalvissen eindelijk niet langer met uitsterven bedreigd. Exacte cijfers zijn er niet, maar volgens de NOAA is het aantal bulrugwalvissen opnieuw opgelopen tot meer dan 50.000 exemplaren wereldwijd.

Volgens Henri maken in Moorea snorkelaars af en toe hét moment van hun leven mee en dit wanneer moeder en kalf tot wel twee uur lang ononderbroken aan de oppervlakte blijven. Het gezang van de mannetjes is het meest complexe van het hele dierenrijk. Een lied duurt ongeveer 10 tot 20 minuten en kan gehoord worden over een afstand van meer dan 30 kilometer. Men vermoedt dat zij hiermee vrouwelijke bultruggen aantrekken om dan over te gaan tot het paren. Jammer genoeg hebben wij er tijdens ons verblijf geen gehoord, maar ... misschien wel op onze volgende afspraak.

Over Els en Bruno

*Onderwaterfotografen Els Van Den Borre en Bruno Van Saen maakten hun eerste openwaterduik in november 2004. Amper vijf jaar later nam dit Belgische koppel deel aan zijn eerste wedstrijd onderwaterfotografie. En nu, net geen zes jaar later, hebben zij ondertussen een palmares vergaard van meer dan 70 top drie-plaatsen in zowel nationale als internationale onderwaterfotografiewedstrijden. Els Van Den Borre is Belgisch CMAS 1*Instructeur en kinesitherapeut. Ze startte met een Fuji FinePix F30 compact camera. Vandaag fotografeert zij met een DSLR Nikon D800. Bruno Van Saen werkt binnen de Belgische ICT-sector als functioneel en performance analist. Sinds kort fotografeert hij met een DSLR Nikon D810. Ze maken al verschillende jaren gebruik van Hugyfot-onderwaterbehuizingen. Zij staan terecht achter dit unieke product van Belgische makelij en zijn daarom recent uitgeroepen tot Hugyfot-ambassadeurs. In hun reisverslagen proberen Els en Bruno allereerst hun persoonlijke gevoelens neer te schrijven en geven ze jou soms aanbevelingen of advies in verband met het plannen van je volgende vakantie of het maken van je onderwaterfoto's.*

Op hun websites (www.brunovansaen.be en www.elsvandenborre.be) kan je hun foto's bewonderen en hun publicaties lezen.

Tekst: Bruno Van Saen